

ДНЕВНИКЪТ XXVI.

Засѣдание на 14 Априлия 1879.

Засѣданието се откри отъ прѣдсѣдателя Н. Бл. Анема Видинский чясътъ по 12¹/₂ предъ пладне. Отъ прочитанъето списъка на членовѣтъ излѣзе на явѣ че отсъствуватъ 30 члена. Събранието се провъзгласи за пълно и законно.

По дневний редъ пристъпи се къмъ прочитанието на статитѣ отъ Конституцията които редакционната коммисия е изработила. Захвана се съ членъ 67 ѱ и се прочете до края.

При прочитанието ст. 71-ва подирѣсѣд. Каравеловъ повдигна въпроса дали Народното Събрание не е рѣшило, че въ този членъ думата „жителъ“ трѣбва да стои на мѣсто „подданикъ“.

Г. Славейковъ казва че, жителъ значи този който живѣе въ отечеството, а „подданикъ“ може да живѣе и вънъ отъ отечеството. За това въ този чл. трѣбва да стои думата „подданикъ“.

Г. Цанковъ поддържа, че тукъ трѣбва да си остане думата „подданикъ“ защото само подданицитѣ плащатъ данъци, а не и чюзденцитѣ.

Народното Събрание се произнесе за думата „подданикъ“.

Въ ст. 81-ва г-нъ Кырковъ предлага да се прибави и думата „престъжникъ“ защото „престъпление“ е много силно.

Г. Помяновъ е противенъ на тази дума, защото тя е противна на духътъ на члена. Събранието, като считаше въпроса за исчерпанъ, прекъсна ораторі.

Редакцията се прие. Предложи се г. Кырковъ да препише конституцията.

Прѣдсѣдателя: Слава Богу! Свършихме дѣлото за което бѣхме повикани. Станахъ пѣкон неспоразумения, нѣ то се разумѣва отъ само себѣ си. Нашето събрание бѣше като корабъ изложенъ на бури: Слава Богу, този корабъ достигна пристанището. Можемъ да кажемъ че направихме закони отъ Народа и за Народа, и да сключимъ съ църковната молитва: „Благодатъ Господа Нашего Исуса Христа, и любви Бога и Отца и причастие Св. Духа, буди совѣми нами, за да ни вразумява, наставлява и руководи въ конституционний животъ. Аминъ“. Събранието изслуша молитвата стоешкомъ.

Прочете се отговора на Емиль де Жирарденъ на поздравителната телеграмма испратена нему отъ Събранието. Събранието придружи това писмо съ ржкоплекскания.

Прочете се послѣ туй дневникъ XXIV: той се прие безъ забелѣжки:

Др. Молловъ каза: помните че второто ми предложение бѣше да се искаже негодувание противъ тѣзи които сж прѣскали лоши слухове за Събранието; пита: що ще каже за туй Народното Събрание? Чухъ се много гласове. Нѣ прѣдседателя, прекъсна всичко, като каза, че този въпросъ е свършенъ.

Послѣ туй се прочете дневникъ XXV на засѣданието отъ 13-й Априлий.

Г. Цанковъ: въ протокола, който се чете, има нѣщо пропуснато; когато говорихъ за формулата касателно за цензурата на свѣщеннитѣ книги, азъ казахъ че съ моего прѣдложение сж съгласни и старцитѣ; питахъ Н. Блаженство да каже дали е тѣй или не? Н. Блаженство ми отговори тогава слѣдующитѣ думи: моего присѣствие тукъ е знакъ че тѣ сж съгласни.

Г. С. Илиевъ: отъ протокола, който се чете, вижда се че въпроса за избирателный законъ е висящъ и отворенъ, какво ще рѣши Н. Събрание за туй?

Г. Цанковъ ако четете 17-й протоколъ ще да видите че този въпросъ не е отворенъ нѣ рѣшенъ по прѣдложението на Кириакъ Цанковъ.

Г. С. Илиевъ: въ този протоколъ се говори че първото Събрание ще да се избере споредъ Временнитѣ Правила, подъ първо Събрание ние разбирахме Събранието за избиранието на Князя.

Г. Каравеловъ: азъ предлагамъ щото първото Народно Събрание, свикано отъ Князя, да изработи само избирателный законъ и тогава да се разиде за да се свика обикновенното Събрание на основание отъ изработеный избирателный законъ.

Г. Цанковъ иска четението на 17-й протоколъ.

Г. Михайловскій привлича вниманието на Събранието върху този много важенъ въпросъ. Ние приехме Временнитѣ Правила за основа на избиранието на Събранието за първи българский Князь; тукъ се показахъ нѣкои злоупотрѣбления въ изборитѣ. Затова, за редавното Нар. Събрание трѣбва да изработимъ и особенъ избирателенъ законъ. Спордъ Временнитѣ Правила администрацията се мѣси много въ изборитѣ: Ние това трѣбва да избѣгнемъ, защото е много опасно; днешното Събрание трѣбва да изработи избирателенъ законъ.

Г. Славейковъ като взема въ внимание казаното до сега, и нѣкои други оплаквания върху изборитѣ: азъ съмъ на мнѣние че трѣбва да се изработи единъ избирателенъ законъ и намирамъ за най добръ да се назначи една комисия за да изработи този законъ. Ако ли пакъ останятъ Временнитѣ Правила, то желая да се отстрани намѣсванието на администрацията.

Г. Цанковъ, погрѣшно е като се казва че администрацията се мѣси въ изборитѣ, администрацията се не мѣси, нѣ нѣкои си интриганти. Ако прочетемъ протокола за който говорихъ, мисля че неще да стане вече дума върху този въпросъ.

Г. Грековъ: Въпросътъ е много важенъ. Единственното мѹ рѣшение е предложението което направи г. Каравеловъ. Изборитѣ за бъдущето законодателно Събрание не можтъ да станятъ Временнитѣ Правила. Временнитѣ Правила постановиватъ избори отъ два степени. Конституцията, която е основный ни законъ, когато трѣбва да почитамъ вси, изискува едностепенни избори. Най послѣдователно би било да се изработи особенъ избирателенъ законъ; нѣ времето е късо, за то днесъ не може да се изработи този законъ. Предложението на Каравелова е единственното

което ще да осигури правилното приспособление на Конституцията: Избирателния законъ е основание на Конституцията. Отъ него зависи дали тя ще да влѣзе въ дѣйствиe или ще да остане мъртва буква.

Кжршовски: Съгласенъ съ мнѣнието на Славейкова, Каравелова и Грекова. Искамъ да изработимъ особенъ законъ, защото администрацията въ послѣднитѣ избори се е мѣсила ясно и неправедно. (Викове прекъсватъ оратора). Питамъ: дава ли ми се думата или? (Викове: говори). Потвърждавамъ че администрацията се е мѣсила неправедно въ послѣднитѣ избори: за да ся разясня ще да ви раскажж какъ сж станали изборитѣ въ Правая. Подирядѣдителя прекъсна оратора като му каза, че бѣдущето Събрание за избора на Княза е компетентно да разгледа законността на изборитѣ на членовѣтѣ му, а не сегашното.

Д-ръ Юрдановъ: Мислж че имаме право да правимъ интерпелации. Вчера сме направили законъ който днесъ се тълчи, Защо? Имамъ право да питаме.

Хр. Стояновъ Първото Събрание, което ще да се свика отъ Княза е много важно: то не може да се свика на основание отъ Временнитѣ Правила. Временнитѣ Правила не сж направени за избора на представители нѣ на сѣдни: затова и тѣ иматъ особенни собствени предписания, съответствующи на цѣльта имъ. У Вр. Правила има нѣща непредвидени: тѣ иматъ нѣща особенни: двоестепенни избори: качества и условия на избирателитѣ и избираемитѣ. За това има пужда отъ сега да промислиме за този въпросъ: ако го не сторимъ ще да туримъ първий Князь въ трудно положение: той испърво не ще да има врѣме да издава закони, нѣ ще да трѣбва да се занимава съ управлението. Прѣдложението на Каравелова е незгодно и непрактично. Кой ще да свика това първо Събрание? Споредъ Временнитѣ Правила. Нѣ тамъ нема гаранции за прави избори, защото нѣма никакви наказания оказани противъ тѣзи които злоупотрѣбляватъ. Най доброто ще да бѣде да положимъ основнитѣ правила за избиранието на първата камара. Половината отъ тази работа е вече свършена въ Конституцията; остоятъ 4 или 5 правила да рѣшимъ. Но ако щемъ можемъ да изработимъ и само единъ привремененъ избирателенъ законъ. Азъ самъ могж да изработя нѣщо и да го прѣдслага утрѣ на П. Събрание.

Грековъ: Не могж да приема прѣдложението на г на Стоянова. Стояновъ отхвърля прѣдложението на Каравелова като козва че, Княза изначало неще има врѣме да може да прави закони: нѣ противъ законитѣ ще да бѣдѣт изначало работата на Княза. Стояновъ вижда незгоди въ това гдѣто бѣдущето Събрание свикано споредъ Вр. Правила ще да има да изработи избирателенъ законъ: азъ невиждамъ защо бѣдущето Събрание, което ще да е свикано сжшо тѣй както днешното, ще да представлява помалко гаранции отъ днешното, както това, тѣй и онова може да изработи избирателний законъ; а че негрѣбва да се бърза това признава и самъ г. Стояновъ. Той предлага единъ привремененъ законъ: такъвъ единъ законъ неможе освенъ да бѣде непълненъ. Нѣма нѣщо по опасно отъ единъ непълненъ законъ: той представлява случай за широко тълкувание; а това е своеволие, това е произволъ, а щомъ се въведе тука своеволието нашата Конституция е подкопана. За това нѣка гледаме серпозно на този въпросъ и нека отложими рѣшението му за новото Събрание; понеже сега врѣмето е кжсо. Колкото за прѣдложението на г-на

Цанкова, то, като зная неговото желание да защитява правдината на народа, надѣя се че ще да оттегли предложението си.

Г. Хр. Стояновъ: искамъ да кажа не че Князя не ще да има да прави закони, нѣ че свикването на една особена камара за избирателний законъ е антиконституционно. Князя трѣбва да си има редовната камара за да управлява съ нея: а ние трѣбва да изработимъ законъ за изборъта на тази камара.

Г. Михайловски: Основavamъ се на казаното отъ Каравелова и Грекова върху важността на въпроса. Трѣбва да имаме добъръ избирателенъ законъ, за да не бѣде бъдущата ни камара автоматъ.

Г. Славейковъ: Има силни аргументи въ доводитѣ на Стоянова, за да се направи нѣщо. Основитѣ сж вече въ Конституцията: тѣзи основи трѣбва да се изработятъ. Намѣсто да бърваме обаче трѣбва да възложимъ и това дѣло вървъз онова тѣло което ще има да допълни това което сме вършили ние.

Г. Помяновъ: Въ 17-ий протоколъ се рѣши, че първото Народно Събрание ще да се свика на основание на Временнитѣ Правила. Страховитѣ които сж оказахъ противъ това сж прекратени. Избирателенъ законъ не може да се направи въ нѣколко дни, затова и трѣбва да земемъ Временнитѣ Правила за основа. Първото Събрание ще да се свика на основание на тия правила, и като то изработи избирателенъ законъ, тогава ще доде обикновенното Събрание.

Г. Балабановъ Въпросътъ е важенъ и толкова важенъ колкото и самата Конституция. Отговарямъ най напредъ на г. Помянова. Той каза, че е прието първото Събрание да се избере по Временнитѣ Правила. Нашитѣ рѣшения сж основи: въ сжщото време ние можемъ да земемъ рѣшения които подкопаватъ тия основи. Напр. Ако приемемъ избори споредъ Вр. Правила, тѣ подкопаватъ Конституцията, която полага съвършено други условия за изборитѣ. Вр. Правила сж направени за сждилищата: ние не можемъ да земемъ една частъ отъ тѣхъ, а другата да отхвърлимъ. Каза се, че Конституцията ще да е безъ дѣйствиe ако нѣма избирателенъ законъ: това е точно: Конституцията ще да важи и тогава: защото не само въ тази точка, нѣ и въ много други има казано, че ще да се изработи особенъ законъ, това не пречи на дѣйствието на Конституцията. При туй съгласенъ съмъ, че избирателний законъ е важенъ темелъ. Ако имаме врѣме, и азъ бихъ се съединилъ съ тѣзи които искатъ това Събрание да изработи избирателний законъ: нѣ имаме врѣме, за това е и опасно да се захване този въпросъ. Г. Стояновъ ни предлагатъ услугитѣ си да ни представи утрѣ единъ законъ за изборитѣ. Може ли обаче ни каза че това което той ни представи ще да се приеме токо тѣй? Днесъ се повдигна въпросътъ случайно и пакъ станахъ толкова разисквания. По тѣзи причини азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г. Каравелова: първото Народно Събрание, свикано отъ Князя, трѣбва да изработи избирателний законъ и тогава да се разиде. Може да ми кажатъ, че за това Събрание ще да станатъ повече разноси. За такива работи не трѣбва да се гледа на разноситѣ.

Г. Цанковъ: Чудно ми се види какъ ученитъ не разбиратъ тия въпроси. За да стане избирателенъ законъ трѣбва да стане най напредъ закона за административното раздѣление на територията. Важното на избирателний законъ е, че народа трѣбва да избира представителитѣ си: това е рѣшено, всичко друго е практика.

Г. Каравеловъ: Избирателний законъ не се нуждае отъ административното раздѣление.

Г. Хр. Стояновъ: Безъ избирателенъ законъ не може да има и конституционно управление: Ние трѣбва да направимъ единъ врѣмененъ законъ за първото Събрание.

Г. Каравеловъ: Когато прѣдложихъ азъ мислехъ не извънредно Събрание, нъ обикновенното законодателно Събрание. Само го ограничихъ, като казахъ, че то трѣбва да изработи само избирателний законъ и тогава да се распусне.

Г. Беронъ; Нашето Събрание бѣше учредително: Ние направихме Конституцията, казвате че сега имаме храмъ, а ключътъ му нѣмаме. Това не е тъй. Княза ще да положи клетва въ Конституцията, послѣ ще да си избере министерство. Послѣ това иде свикването на Законодателното тѣло. Какъ ще да стане това? Министертъ ще да дѣйствува на основание на Конституцията. Като се свика Законодателното тѣло то ще да стори потребното за да допълни закона.

Събраннето се распусна за 10 минути.

Г. Балабановъ: Ще ли да се продължи въпроса? (Викове: да, да). Питатъ, защото четохъ протокола и видѣхъ че тамъ е рѣшенъ въпроса. Ако истина въпроса е рѣшенъ тогава нѣма освенъ да се покоримъ. Нъ това е едно нарушение на Конституцията.

Прѣдсѣдателя: Има иностранны лица които дѣйствително сж заслужили за нашето освобождение; прѣдлагамъ да ги запишемъ като почетни граждани на Княжеството.

Подпрѣдсѣд. Г. Каравеловъ прѣдложи, че Княза по указание на Народното Събрание ще да рѣши на кои лица ще да се направи тази честь и ще да имъ испрати и дипломитъ за туй

Това предложение се прие еднодушно и съ ржкоплескания.

Прочете се 17-й протоколъ гдѣто се казва че изборитъ за първото Народно Събрание ще да станатъ споредъ Временнитъ Правила.

Г. Балабановъ: Въпроса е свършенъ и нѣма да се повръщаме на него; ако говорихме то стана само защото ние сме нарушили единъ основателенъ законъ (гласове се чухъ: Не е истина). Тѣй е г-да. За три години ще да имаме представители избрани не по Конституцията нъ по Временнитъ Правила.

Г. Помяновъ: Балабановъ нарича нашето рѣшение антиконституционно: това е безъ основно. Все закони които противорѣчатъ на Конституцията падатъ отъ само себе си. Първото Събрание избрано по Временнитъ Правила нѣма да трае три години, нъ само два мѣсеца. Закона важи за напредъ. Щомъ това първо Събрание изработи избирателний законъ то ще да се разиде; и тогава ще да се свика законното и редовното Народно Събрание.

Г. Каравеловъ: Това е напълно съгласно съ моето мнѣние.

Г. Цанковъ: Въ члена който четохме по-прѣди сж рѣшиха основнитъ начала на избираннето. Принципитъ сж турени; за редътъ ще да стане особенъ законъ. Сега за сега догдѣ да стане особний законъ важатъ Временнитъ Правила. Всичко щето противорѣчи на Конституцията пада отъ само себе си. Нашето Събрание не може да изработи избирателний законъ, защото то не е Законодателно тѣло. Нашата

работа бѣше да сторимъ Конституция: а догдѣто нѣма административно раздѣление, не може да има и избирателенъ законъ. Рѣшението на протокола немъ же да се измѣни.

Г. Балабановъ; Има рѣшение. Народното Събрание трѣбва да се произнесе да ли иска да се повърне на този предметъ или не.

(Гласове: да се разискува). Цанковъ не даде разяснения: и той самъ признава че има работи да се изменятъ споредъ Конституцията. Приема отъ една страна протокола, а отъ друга страна прави самъ законъ, каго казва, че това и онова трѣбва да падне. Това разяснение е ствѣсѣмъ произволно, защото върху него нѣма нищо казано въ протокола: и когаго ставатъ изборитѣ гдѣ ще да намѣримъ г-на Цанкова да ни даде тия свои разяснения. Това неопрѣделено положение да ли не ще да се злоупотреби отъ властѣта. Дали тѣзи които ще иматъ властѣта въ рѣшитѣ си не щатъ да употребятъ всичко за да се ползватъ отъ обстоятелствата?

Г. Цанковъ: Чудно ми се вижда какъ ученитѣ не разбиратъ тия работи. Избирателенъ законъ значи редѣтъ по който ще да ставатъ изборитѣ; принципитѣ сѣ положени въ Конституцията, тѣ сѣ неизмѣнни и важни, а тоя редѣ ще го покажатъ Временнитѣ правила, и то само за изборитѣ на първото народно Събрание догдѣто сѣ изработи избирателниятъ законъ.

Г. Грековъ: Разискуването върху този рѣшенъ въпросъ се прие зато и ще да говоря. Въпросѣтъ трѣбва да се постави ясно. Рѣшението на протокола казва, че изборитѣ ще станѣтъ споредъ Временнитѣ Правила. Сега се дава разяснението че Временнитѣ Правила трѣбва да се уничтожатъ до колкото тѣ прогнворечатъ на Конституцията; Нъ ако уничтожимъ тия нѣща азъ не зная що остана отъ Временнитѣ Правила. Ако се отхвърлятъ 4 5 члена отъ Вр. Правила, ако се отхвърли двоестепенното избирание и условията на избирателитѣ и избираемитѣ, тогава нищо не остана отъ Временнитѣ Правила. Цанковъ мисли, че избирателниятъ законъ не трѣбва да стои въ Конституцията и се чуди какъ ученитѣ да не знаѣтъ това. Отговарямъ му че у много Конституции избирателниятъ законъ е самата Конституция, а нѣма Конституция при която той да не е прибавенъ: Това неученитѣ не могатъ да го знаѣтъ. Ние днесъ подъ едно Правительство, което нѣма интересъ да бждѣтъ изборитѣ тѣй или инакъ, се ошакваме отъ злоупотребления въ изборитѣ: какво ще да бжде ако нѣмаме за сега избирателенъ законъ, когаго доде едно министерство което ще да се основава на болшинството и което ще да има интересъ изборитѣ да бждѣтъ въ негова полза? Тогава е опасно. Ако пакъ оставимъ изборитѣ да станѣтъ споредъ Временнитѣ Правила т. е. на два степеня, то какво ще да отговори г-нъ Цанковъ като министръ, ако единъ Български гражданинъ му каже, че не ща да плаща данѣкъ, защото Камарата която е рѣшила този данѣкъ, е избрана отъ гласни, откато Конституцията дава на гражданина правото самъ да си избере представителѣ. Легислатурата на Камарата ще да бжде за три години: ние се принуждаваме за три години да имаме една незаконно избрана Камара, или пакъ да ограничимъ легислатурната периода, което тоже е незаконно. Да приемемъ пакъ че първото Събрание ще да изработи избирателниятъ законъ и ще да си иде и това има неудобства. За това предлагамъ преди свикването на обикновенното Народно

Събрание да се свиква едно особено Събрание за да изработи избирателний законъ, което и щомъ си свърше работата ще да се распусне.

Г. Хр. Стояновъ: Нре можемъ да оставимъ този въпросъ не рѣшенъ: ние трѣбва да изработимъ единъ избирателенъ законъ. Едно извънредно Събрание за изработването на избирателний законъ не може да се приеме защото нѣма законна основа. Нашето учредително Събрание е извънредно и законно, защото е основано на Берлинскій трактатъ; Събраието за избранието на Кназа е тоже извънредно и законно, защото е основано на Берлинскій трактатъ. Вънъ отъ тѣзи двѣ извънредни Събраиия нашитѣ Събраиия ще бждатъ все основни на Конституцията. За това нека слѣдваме законността, нека допълнимъ дѣлото си като изработимъ и избирателенъ законъ.

Г. Каравеловъ оттеглява прѣдложението си и се присъединява на мнѣнието на Хр. Стоянова, ако послѣдний може да предложи въ Понеделникъ нѣщо изработено върху избирателний законъ.

Събраието се съгласи съ туй. Засѣданието се затвори ч. по 4 после пладне.

Прѣсѣдатель: **Видинскій Анѳимъ.**

Уполномоченный Императорскаго Россійскаго Комисара **С. Лукияновъ.**

Подирѣсѣдатель: **Каравеловъ.**

Секретари: **К. Стоиловъ, Р. Каролевъ.**